

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า กรณีศึกษา : ตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

(1) เพื่อวิเคราะห์สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างคนและช้างป่า ตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

(2) เพื่อศึกษาแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนระหว่างคนกับช้างป่าตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการขอความร่วมมือจากหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ และผู้นำชุมชนในพื้นที่ที่ประสบปัญหาช้างป่ามากที่สุด จำนวน 5 หมู่บ้าน และและประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาช้างป่าที่ออกมาหากินนอกพื้นที่ป่า และเข้ามากัดกินพืชไร่พืชสวนจำนวน 20 ครัวเรือน เพื่อขอสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการอ้างอิง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดตัวแปร ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของช้างที่มีต่อระบบนิเวศ แนวคิดเกี่ยวกับสถานการณ์ช้างป่าและความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าในประเทศไทย ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา ความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ระบุตัวแปรในกรอบแนวคิด เพื่อให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาและตอบวัตถุประสงค์ โดยได้ข้อสรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งสามารถนำเสนอรายละเอียดเป็น 3 หัวข้อใหญ่ๆ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างคนและช้างป่า กรณีศึกษา : ตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรีสามารถสรุปได้ว่า สาเหตุหลักที่ส่งผลต่อการเกิดปัญหาของความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า รวมทั้งสิ้น 2 สาเหตุ ได้แก่

1. การเพิ่มขึ้นของประชากรในชุมชนพวา ความต้องการพื้นที่ในการปลูกพืชเศรษฐกิจของชาวบ้านในพื้นที่และบุคคลนอกพื้นที่ เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าเพราะเกษตรกรมีความจำเป็นในการใช้พื้นที่เพื่อการเพาะปลูกค่อนข้างมาก ดังนั้นเมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น และประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ก็เลือกที่จะประกอบอาชีพเป็นเกษตรกรตามเดิม ส่งผลต่อความต้องการใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกเพิ่มมากขึ้น จึงเกิดการแสวงหาพื้นที่ทำกินใหม่ โดยเข้าไปยึดถือ

ครอบครอง ทำประโยชน์ หรืออาศัยอยู่ แฝว่ถาง เผาป่า ทำให้พื้นที่ป่าลดลงส่งผลให้ช้างป่ามีที่อยู่อาศัยแหล่งตามธรรมชาติ พืชอาหาร และแหล่งน้ำของช้างป่าลดน้อยลง จนช้างป่าต้องพากันอพยพ ออกจากป่าที่อยู่อาศัยออกมากัดกินพืชไร่ พืชสวน และทำลายพืชไร่ พืชสวนของชาวบ้าน ตลอดจนชีวิตและทรัพย์สินอื่นๆ ของชาวบ้านในเขตพื้นที่ตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี จึงเป็นสาเหตุสำคัญของความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า หากพิจารณาถึงบริบทชุมชนพวาในอดีต จะพบว่าแต่เดิมชุมชนพวาเป็นชุมชนที่อยู่ห่างไกลความเจริญในลักษณะของการคมนาคมขนส่งที่ยากลำบากในการเดินทางทั้งในลักษณะของความเจริญจากภายนอกที่จะเข้าถึงชุมชนพวา และจากคนในชุมชนพวาที่จะเดินทางออกจากชุมชนไปยังตัวเมืองอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากในอดีตนั้นชุมชนพวาไม่สามารถติดต่อกับสังคมภายนอกได้อย่างสะดวก ด้วยข้อจำกัดของเส้นทางคมนาคม และยวดยานพาหนะในการเดินทาง ทำให้ชุมชนพวาในอดีตยังคงมีพื้นที่ป่าไม่อุดมสมบูรณ์เป็นจำนวนมาก การอยู่อาศัยร่วมกันร่วมกันระหว่างคนกับสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับช้างป่า จึงอยู่กันด้วยถ้อยทีถ้อยอาศัยไม่เบียดเบียนกัน ไม่ทำร้ายซึ่งกันและกัน คนในชุมชนพวามีทัศนคติต่อช้างป่าอย่างเป็นมิตรมากกว่ากว่าการเป็นศัตรู

การบุกรุกป่าในพื้นที่ชุมชนพวา เริ่มเมื่อสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (พรช.) จังหวัดจันทบุรี ได้มีการจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างถนนอัดดินขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2531 ทำให้การเดินทาง ด้วยเส้นทางคมนาคมขนส่งจากชุมชนพวาสามารถเชื่อมโยงกับพื้นที่ใกล้เคียงอื่นได้สะดวกมากยิ่งขึ้น ด้วยสาเหตุดังกล่าวทำให้มีประชาชนต่างถิ่นเริ่มเดินทางเข้ามาจับจองที่ดินทำกินและสร้างที่อยู่อาศัยเป็นจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้เมื่อมีประชาชนกลุ่มแรกเข้ามาอยู่อาศัยและสามารถประกอบอาชีพได้ดีและมีประโยชน์ ก็จะชักชวนพรรคพวก และญาติพี่น้องให้เดินทางมาจับจองพื้นที่ในลักษณะที่เรียกว่าปากต่อปาก ประกอบกับราคาที่ดินในพื้นที่อื่นมีราคาสูง เมื่อเทียบกับราคาที่ดินในชุมชนพวา อีกทั้งการขายตลาดผลไม้โดยเฉพาะทุเรียน ไปยังประเทศจีน ซึ่งคนจีนส่วนใหญ่นิยมรับประทานทุเรียนจากประเทศไทย ทำให้เกิดความต้องการพื้นที่ปลูกทุเรียนเพื่อส่งออกไปยังประเทศจีน ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ส่งผลให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าทำให้พื้นที่ป่าลดลง จนทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างในปัจจุบัน

2. ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า ตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี มีข้อค้นพบว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ที่เกิดจากการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม (Free Economy) หรือทุนนิยม (Capitalism) ซึ่งกลไกของราคาพืชเศรษฐกิจ เช่น ราคายางพารา ในระบบเศรษฐกิจแบบเสรี ใช้ราคาสินค้าที่เป็นพืชเศรษฐกิจหลัก เป็นตัวตัดสินใจพื้นฐานด้านการผลิต ชาวบ้านชุมชนพวาจึงตัดสินใจผลิตพืชเชิงเดี่ยวที่มีมูลค่าสูง เป็นจำนวนมาก โดยดูแนวโน้มความต้องการของพ่อค้าเป็นหลัก ถ้าผู้บริโภคต้องการพืชชนิดใดมาก ชุมชนพวาก็จะปลูกพืชชนิดนั้นมาก เมื่อเป็นเช่นนี้เกษตรกรหรือชาวบ้านชุมชนพวาก็เพิ่มกำลังการผลิต พืชสินค้าชนิดนั้นๆ เพราะมั่นใจว่าขายได้ราคาสูง อันเกิดจากการสร้างกลไกทางการตลาดของระบบการตลาดแบบเสรี ส่งผลต่อแนวคิดและเกิดเป็นพลวัตของระบบเศรษฐกิจในชุมชนพวา เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ชุมชนพวามีพัฒนาการเข้าไปสู่ยุคเศรษฐกิจเพื่อการขาย เมื่อส่วนราชการได้จัดทำโครงการพัฒนาชุมชน โดยให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาเกี่ยวกับสาธารณูปโภคอันเป็นโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างถนน ระบบไฟฟ้า และประปา เป็นต้น โครงการพัฒนาดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมและด้านเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด จากอดีตที่ชาวบ้านใน

ชุมชนพวาทำมาหาเลี้ยงชีพโดยอาศัยความสัมพันธ์กับธรรมชาติเป็นหลัก มีลักษณะของสังคมชนบท (Rural Society) หรือที่เรียกว่าสังคมแบบชาวบ้าน (Folk Society) ประชากรชุมชนพวามีความสัมพันธ์แบบปฐมนิคม ประชากรอยู่ตามธรรมชาติ ไม่หนาแน่นมีการแข่งขันกันน้อยสภาพการครองชีพต่ำ เมื่อประชาชนชุมชนพวามีการการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามระบบทุนนิยม ทำให้ทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติของชุมชนพวาค่อยๆ ลดลง วิถีชีวิตของชาวบ้านที่เคยมีความผูกพันกับกับธรรมชาติ เช่น ความสัมพันธ์กับพื้นที่ ความสัมพันธ์กับผืนป่า และความสัมพันธ์กับช้างป่าก็ค่อยๆ เลือนหายไป ผลกระทบจากการที่ชาวบ้านชุมชนพวามีจำเป็นต้องดำเนินชีวิตที่ผูกพันอยู่กับการบริโภคนิยม นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2536 การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจเสรีและการบริโภคนิยมทำให้ชาวบ้านชุมชนพวามีต้องประสบภาวะหนี้สินเรื้อรังจนกลายเป็นวงจรถิ่นปัญหาของชุมชนพวา การกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาอำเภอแก่งหางแมว เพื่อนำมาลงทุนปลูกยางพารา และการปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นๆ เพื่อจะมีรายได้มากอย่างเพียงพอ แต่เงินที่ได้จากการจำหน่ายผลผลิตจากการเกษตรกลับไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ระบบทุนนิยมและการบริโภคนิยมทำให้ประชาชนชุมชนพวามีเกิดความไม่มั่นคง หนี้สินเรื้อรัง ซึ่งความต้องการลักษณะเช่นนี้สอดคล้องและเข้ากันได้กับและไปกันได้ด้วยดีกับระบบทุนนิยมของของสังคมไทยที่แพร่เข้ามาในชุมชนพวา เมื่อชาวชุมชนพวามุ่งหาสิ่งของมาตอบสนองความต้องการของตนเองมากขึ้น ทำให้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่จำกัดลดลง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจระบบทุนนิยม และการบริโภคนิยมมิได้ส่งผลกระทบต่อเฉพาะชาวบ้านชุมชนพวาเท่านั้น ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมและลัทธิบริโภคนิยมทำให้ชาวบ้านมีความต้องการปัจจัย 4 ที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตแล้ว ชาวบ้านชุมชนพวายังต้องการสินค้าอื่นๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ เครื่องคอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ต เครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์ และพลังงานต่างๆ อีกทั้งยังขาดยานพาหนะต่างๆ ล้วนส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและกระทบสิ่งแวดล้อมและช้างป่ารวมไปถึงสัตว์ป่าอื่นๆ อีกด้วย ผลกระทบที่มีต่อสภาพแวดล้อมดังกล่าว จึงทำให้เกิดสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างคนกับช้าง

จากการศึกษา ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนระหว่างคนกับช้างป่าตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาครั้งนี้มีข้อค้นพบจากงานวิจัยที่สามารถสรุปเป็นแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าให้อยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนของชาวบ้านชุมชนพวา ตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี เพื่อเป็นแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า เป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะเร่งด่วนหรือแนวทางการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า ระยะเร่งด่วนนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากข้อค้นพบ ในการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาช้างป่าเข้ามากัดกินทำลายกินพืชไร่พืชสวน ปัญหาดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นภาพของการเผชิญหนาระหว่างคนกับช้างป่า ที่นับวันปัญหาก็ยิ่งมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้อง มองว่าปัญหาช้างป่า นั้นเป็นปัญหาของประเทศที่ต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาและรวมกันพลิกวิกฤตปัญหาช้างป่าให้เป็นโอกาสในการสร้างความร่วมมือเพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้อและสัตว์ป่า โดยการให้ความสนับสนุนกิจกรรมการเฝ้าระวังของเกษตรกรเพื่อบรรเทาปัญหาความเสียหายของพืชผลควบคู่ไปกับการศึกษาเกี่ยวกับระบบนิเวศช้างป่าอย่างต่อเนื่อง

เพื่อศึกษาถึงสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้ช้างป่าออกจากปามากินพืชไร่ของเกษตรกร อันจะนำมาซึ่งการแก้ไขปัญหาพืชไร่ถูกทำลาย ลดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของเกษตรกรที่อาศัยอยู่ชายป่าอีกทั้งยังส่งผลให้ระบบนิเวศป่าได้รับการดูแลโดยชุมชนท้องถิ่นที่อยู่บริเวณชายป่าก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศป่าไม้ในประเทศไทยซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารของสัตว์ป่า

ผู้วิจัยสามารถนำมาสรุปเป็นแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่ากรณีศึกษา ตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี ได้ดังนี้

1) ตั้งชุดปฏิบัติการเฝ้าระวังและขับไล่ช้างป่า และชุดปฏิบัติการเคลื่อนที่เร็ว ประกอบไปด้วย หัวหน้าหน่วยงานราชการหรือบุคคลที่หน่วยงานราชการมอบหมาย กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน, หัวหน้าหน่วยป้องกันรักษาป่า, เจ้าหน้าที่กรมอุทยาน, ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน, สมาชิกอาสาสมัครเฝ้าระวังและขับไล่ช้างป่าลาดตระเวนพื้นที่และให้คำแนะนำประชาชน ตลอดจนให้การช่วยเหลือแก้ไขสถานการณ์

2) การตั้งศูนย์เฝ้าระวังช้างป่าด้วยระบบเตือนภัยล่วงหน้า ด้วยระบบเทคโนโลยี Internet of Things (IOT) หรือระบบอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง เป็นการนำอินเทอร์เน็ตไปเชื่อมต่อกับอุปกรณ์ต่างๆ ให้อุปกรณ์นั้นสามารถรับ - ส่งข้อมูลเกี่ยวกับช้างป่า เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาช้างป่าสามารถควบคุมหรือนำข้อมูลช้างป่าจากอุปกรณ์นั้นมาใช้งานได้ โดยการประยุกต์เทคโนโลยี Internet of Things (IOT) และนวัตกรรมเทคโนโลยีการสื่อสารร่วมกับการใช้กล้องดักถ่ายภาพอัตโนมัติ (camera trap) และพัฒนาระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System) ให้ไปปรากฏในจอคอมพิวเตอร์และสมาร์ทโฟนแบบเรียลไทม์ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในการเฝ้าระวังช้างป่าออกนอกพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) จัดตั้งกองทุนช่วยเหลือประชาชนที่ถูกช้างป่ารบกวนและจ่ายค่าชดเชยความเสียหายจุดที่ช้างป่าออกไปทำลายพืชผลทางการเกษตร การจ่ายค่าชดเชยความเสียหายระบบการจ่ายค่าชดเชยความเสียหายที่เกิดจากสัตว์ป่าเป็นกลยุทธ์ด้านการอนุรักษ์ และการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า ที่มีการนำมาใช้อย่างแพร่หลาย ในหลายพื้นที่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพราะค่าชดเชยความเสียหายจะช่วยลดความรู้สึกที่ไม่ดีของเกษตรกรต่อช้างป่าและยังช่วยลดปัญหาการจัดการช้างป่าอย่างไม่ถูกวิธีของเกษตรกร เช่น การฆ่าช้าง การจ่าย ชดเชยความเสียหายเป็นประเด็นที่มีความอ่อนไหวและจำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ รอบกอนดำเนินการ ซึ่งตัวอย่างระบบการจ่ายชดเชยจากหลายประเทศ มีการจ่ายค่าชดเชยพบว่ามีระบบดังกล่าวจะช่วยลดความรู้สึกที่ไม่ดีของเกษตรกรต่อช้างป่าและลดปัญหาการจัดการช้างป่าอย่างไม่ถูกวิธีของเกษตรกร เช่น การฆ่าช้าง ได้แต่ในระยะยาวการจ่ายค่าชดเชยจะทำให้เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมในการจัดการปัญหา ความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าในพื้นที่ ทำให้ปัญหาช้างป่าออกมาทำลายพืชเกษตรเป็นปัญหาเรื้อรังและ จะทวีความรุนแรงมากขึ้น การจ่ายเงินชดเชยจึงเป็นการใช้งบประมาณเพื่อ แก้ปัญหาในระยะสั้นได้อย่าง มีประสิทธิภาพ แต่การจ่ายชดเชยในระยะยาวนั้นจึงควรเป็นมาตรการที่รัดกุม

4) ชุมชนพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี มีพื้นที่ในบริเวณป่าและพื้นที่รอยต่อป่าที่มีกลุ่มประมาณ 5,000 กว่าไร่ สามารถจัดสร้างแหล่งอาหารช้างป่าและแหล่งน้ำ ในพื้นที่ป่าหรือริมเขตรอยต่อป่ากับพื้นที่การเกษตรเพิ่มขึ้นให้เพียงพอสำหรับช้างป่า การจัดทำโครงการปลูกพืชอาหารและชุดสระน้ำ สำหรับช้างป่า เป็นวิธีการลด การขาดแคลนอาหารและ แหล่งน้ำในถิ่นอยู่อาศัย

ของช่างป่า การขาดแคลนอาหารและน้ำเป็น ปัจจัยดึงดูดช่างป่าทำให้ช่างป่า ออกมาหากินนอกผืนป่า โดยเขาไปกินพืชไร่ของเกษตรกรที่อยู่บริเวณชายป่า ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากความสามารถของพื้นที่ป่าในการรองรับจำนวนช่างป่ามีจำนวนจำกัดในขณะที่พื้นที่เกษตรที่อยู่โดยรอบเป็นพื้นที่ปลูกพืชที่เป็นอาหารของมนุษย์ซึ่งสวนมาก ก็เป็นอาหารของช่างป่าด้วย และ การทำเกษตรกรรมต้อง มีแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร พืชเกษตรและแหล่งน้ำจึง เป็นสิ่งชักนำให้ช่างป่าออกหากินนอกพื้นที่ป่ามากยิ่งขึ้น ในประเทศไทยปัจจัยด้านการขาดแคลนอาหารและน้ำฝนในแหล่งที่อยู่ของช่างป่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคนกับช่างป่าในทุกพื้นที่ของประเทศไทย

2. ระยะกลาง

1) จัดทำแนวคูกันช่างป่าในจุดที่ล่อแหลมเป็นอันตรายในเส้นทางที่มีประชาชนและนักเรียนใช้สัญจรเป็นประจำ จากการศึกษาพบว่าบริเวณถนนที่ใช้ในการสัญจรในพื้นที่ชุมชนพวาส่วนใหญ่พื้นที่ข้างถนนตลอดสายนั้นเป็นลักษณะที่คล้ายการขุดคูหรือร่องลึกเพื่อยกระดับของถนนให้มีความสูงจากพื้นที่ปกติดูอยู่แล้ว อีกทั้งขอบเขตถนนซึ่งเป็นทางหลวงสาธารณะมีเขตจากเส้นแบ่งกลางถนนกว้างมากถึงข้างละ 20 เมตร สามารถขุดคู หรือร่องลึกโดยนำดินที่ขุดมาถมบริเวณขอบถนนตลอดสายทำให้ถนนมีความกว้างขึ้นและมีความปลอดภัยในการใช้รถ อีกทั้งบ้านเรือนส่วนใหญ่ของประชาชนในพื้นที่ตำบลพวาแต่ละหลังคาเรือนมีลักษณะที่ห่างไกลกัน การขุดคูหรือร่องลึกบริเวณถนนจึงสามารถกระทำได้ และมีผลกระทบต่ออื่น อีกทั้งการดูแลรักษาคูหรือร่องลึกที่ขุดบริเวณถนนมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงที่มีการจัดสรรงบประมาณในการดูแลรักษาทุกปีอยู่แล้ว ประเทศไทยได้มีการนำวิธีการขุดคูหรือร่องลึกในพื้นที่ ที่มีช่างอาศัย ซึ่งพบว่า การขุดคูหรือร่องลึก มีประสิทธิภาพดีในการป้องกันช่างป่าไม่ให้บุกรุกเข้ามาในพื้นที่เกษตรกรรมแต่ ก็มีต้นทุนสูง ต้องมีการดูแลรักษาโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนมีการพังทลายของดินมาก แต่อย่างไรก็ตามคูกันอาจกลายเป็นหลุมตักหรืออาจเป็นสิ่งกีดขวางที่อาจสร้างปัญหาให้แก่คนและสัตว์ป่าชนิดอื่นได้ มาตรการป้องกันช่างป่าด้วยการขุดคูหรือร่องลึก ต้องพิจารณาเป็นกรณีเฉพาะในแต่ละพื้นที่

2) สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจที่ให้ผลผลิตต่อพื้นที่สูง เช่น ทุเรียน การจัดทำโครงการรั้วกระแสไฟฟ้า เป็นแนวป้องกัน ด้วยไฟฟ้าแบบแรงดันสูงกระแสต่ำรอบพื้นที่การเกษตร เพื่อกันช่างป่าเขาไปในพื้นที่การเกษตร แม้ว่าจะเป็นการลงทุนที่ค่อนข้างสูงแต่เมื่อเปรียบเทียบกับ ค่าใช้จ่ายกับราคาผลผลิตและ ความต่อเนื่องของผลผลิตที่ได้แล้วนับว่าคุ้มค้ำรั้วไฟฟ้าซึ่งเป็นการลงทุนที่ค่อนข้างสูงสำหรับเกษตรกรทั่วไป แต่สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกพืชทางเศรษฐกิจที่ให้ผลผลิตต่อพื้นที่สูง เช่น เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน อย่างไรก็ตามหากมีการเรียนรู้จะทำลายวงจรไฟฟ้าได้ด้วยการใช้วงจรหรือฟาเทาที่เป็นสวนของอวัยวะที่ไม่นำไฟฟ้าทำลายเส้นลวด หรือต้นต้นไม้ทับแนวล่อรั้วไฟฟ้าจึงสามารถป้องกันช่างป่าได้ประมาณ 80%

3) จัดชุดปฏิบัติการออกให้ความรู้ในการป้องกันช่างป่า เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยงานราชการกับประชาชน

3. ระยะยาว

1) สร้างทัศนคติที่ดีเพื่อการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับช่างป่า การแก้ไขปัญหาช่างป่าทำลายพืชผลทางการเกษตรมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือ ผู้ดำเนินการ ต้องสร้างความร่วมมือระหว่าง ประชาชนใน ชุมชนกับเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีกับช่างป่า โดยการ

อธิบายให้ประชาชนในพื้นที่เห็นถึงความสำคัญของช้าง การสร้างสรรค์วัฒนธรรมที่ดึงามของชาติไทย ในอดีตนั้น ช้างได้เข้ามามีส่วนร่วมอยู่ด้วย เกือบจะทุกกิจกรรมในการดำรงชีวิต ทั้งสิ้น เช่น ช้างถูก นำมาใช้ เป็นแรงงานสำคัญ อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ เช่น เมื่อแรกเริ่มการตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ ช้างถูกนำไปเป็นพาหนะสำคัญอัญเชิญพระพุทธรูปมณีรัตนปฏิมากร

ในยุคสมัยที่การคมนาคมยังไม่เจริญเทียบเท่ากับในปัจจุบัน มนุษย์ยังไม่ได้มีการพัฒนา เครื่องจักรต่างๆ สำหรับนำมาใช้เป็นเครื่องทุ่นแรงเพื่อการขนส่ง สิ่งของ ช้างคือพาหนะที่ดีและมี ประสิทธิภาพที่สุดสำหรับสังคมมนุษย์ในสมัยนั้น เนื่องจากช้างเป็นสัตว์ใหญ่มีความเฉลียวฉลาดและมี พละกำลังมาก ช้างจึงสามารถขนส่งสิ่งต่างๆ ที่มีปริมาณมากได้อย่างดี

การสร้างการรับรู้ให้ประชาชนรู้ว่า ช้างมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนไทยมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นการสร้าง มุมมองในมิติใหม่ให้กับ ประชาชนในพื้นที่ให้เห็นถึงคุณค่าของ ช้างที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศ ศาสนา และวัฒนธรรม การสร้างการรับรู้เรื่องช้างเป็นการสร้าง ทัศนคติที่ดีต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า และคนสามารถอยู่ร่วมกับช้างป่าได้ อย่างพึ่งพาและดูแลกันและกันได้

2) ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรกรรมรอบพื้นที่ที่มีช้างป่าอาศัยอยู่ สาเหตุให้ช้างป่าออกมาหากินพืชไร่พืชสวนในพื้นที่ของเกษตรกรนั้นเกิดจากปัจจัยหลักสองส่วน คือปัจจัยภายนอก ที่เกิด จากเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่ โดยการพัฒนา ทางเศรษฐกิจ ที่ผ่านมามีการขยาย พื้นที่ เกษตรออกไปติดชิดกับขอบป่า และ บางพื้นที่ก็ซ้อนทับกับเส้นทางหากินของช้างป่าในอดีต อีกปัจจัย คือปัจจัยภายในที่เกิดจากตัวช้าง ช้างที่มีปัญหาที่พบว่าดุร้ายและทำร้ายประชาชนส่วนมากคือช้างเพศ ผู้ เนื่องจากช้าง เพศผู้ ต้องหากินเพื่อแข่งขันกันสืบพันธุ์ ซึ่งเป็นแรงขับภายในดังนั้นเวลาที่ ช้างเพศผู้ เดินออกมาจากพื้นที่ป่าและเจอกับแหล่งอาหาร ช้างเพศผู้ต้องแข่งขันด้วยการกินพืชพลังงานสูง ได้แก่ พืชผลทางการเกษตรที่เกษตรกรปลูก เช่น อ้อย กล้วย ทุเรียน ฯลฯ การกินพืชเหล่านี้ก็เพื่อที่จะให้ตัว โตมากที่สุดและพร้อมในการแข่งขันเพื่อให้ได้สืบพันธุ์กับช้าง เพศเมีย หน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบใน การแก้ปัญหาช้างป่า ยังขาดการศึกษา ปัญหาช้างป่าอย่างเป็นระบบที่มีการบูรณาการ ทั้งในเชิง ประชากร พฤติกรรม และการจัดการของชุมชนและรัฐที่ผ่านมา จึงไม่สามารถจัดการกับปัญหา ความ ขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าได้อย่างจริงจัง การส่งเสริมและสนับสนุนให้ เกษตรกรปลูกพืชที่ไม่เป็นอาหาร ของช้าง ไตแก พริก ชา หรือไมเศรษฐกิจอื่นที่มีมูลค่าสูงทดแทนพืชไร่พืชสวน

2) การปรับเปลี่ยนรูปแบบแหล่งน้ำและการจัดทำสิ่งกีดขวางถาวร รอบแหล่งน้ำที่ เปิดโล่งเพื่อไม่ไห้ช้างป่ามีโอกาสใช้แหล่งน้ำที่สร้างไว้เพื่อการเกษตรการที่ช้างป่ามีพฤติกรรมการใช้ แหล่งน้ำในพื้นที่การเกษตรที่อยู่รอบป่าจะทำให้ช้างป่าเกิดความเคยชินและ ไม่ยอมหลบเขาป่า สำหรับแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรที่จะจัดสร้างใหม่ควรเป็นระบบบ่อน้ำบาดาล มากกว่าที่จะเป็นบ่อ ฝูดินที่เปิดโล่ง

3) ควรปรับปรุงแก้ไขระเบียบของทางราชการโดยหน่วยงานกรมป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย ต้องมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและรวดเร็วในการให้ความช่วยเหลือเมื่อมีราษฎรได้รับ บาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากช้างป่าหรือกรณีพืชผลทางการเกษตรได้รับความเสียหายถูกทำลาย

4) จัดหาที่อยู่ใหม่สำหรับช้างป่า ที่มีพฤติกรรมดุร้าย การเคลื่อนย้ายช้างที่มีปัญหา ด้วยการขนย้ายหรือ ไล่อ่อนหรือการจัดทำทางขวางผ่านไปยังพื้นที่ป่าใกล้เคียงเป็นการแก้ปัญหาอย่าง

ถาวรเพราะเจ้าหน้าที่จะทำการเคลื่อนย้ายช่างที่เป่นปัญหาไปยังพื้นที่จัดสรรใหม่เป็นการเฉพาะ เช่น ปางช้าง หรือนำไปปล่อยในพื้นที่ป่าอื่นที่ไม่มีรายงานปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้าง การเคลื่อนย้าย ช่างเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้อง ต้องมีความรู้เกี่ยวกับ โครงสร้างทางสังคมของช้าง เป็นอย่างดี และต้องเคลื่อนย้ายช่างที่เป่นครอบครัวเดียวกันทั้งโขลง

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยและวิเคราะห์เรื่องแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า กรณีศึกษา : ตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี ในการวิเคราะห์ถึงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยจะอภิปรายเปรียบเทียบระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาสามารถนำมาอภิปรายกับแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

จากการศึกษามีข้อค้นพบว่า ความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าในพื้นที่ชุมชนพวา ตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี มีพัฒนาการเริ่มต้นเป็นการก่อรูปของปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า ขึ้นจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในชุมชนพวา ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2537 มีจำนวนประชากร รวม 6,845 คน และเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรพวาใน ปี พ.ศ. 2562 รวม 10,669 คน พบว่าจำนวนประชากรในชุมชนพวาเพิ่มมากถึงร้อยละ 64.18 การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรชุมชนพวา ส่งผลให้พื้นที่ป่าตามธรรมชาติลดลง เมื่อพื้นที่ป่าลดลงอาหารและแหล่งน้ำตามธรรมชาติลดลงส่งผลให้ช้างป่าจำเป็นต้องออกหากินนอกพื้นที่ป่าและเข้ามากัดกินทำลายพืชไร่ พืชสวนของชาวชุมชนพวา จนก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า งานวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ถิน พิสุจน์ (2554:154) พบว่าชาวบ้านที่บุกรุกพื้นที่ป่าของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่มานานและมีพื้นที่ถือครองประมาณ 1 – 10 ไร่ ซึ่งส่วนใหญ่รับรู้แนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ แต่ได้ทำการบุกรุกป่าเนื่องมาจากหลายสาเหตุ ส่วนใหญ่เป็นเพราะมีสมาชิกในครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น แต่มีขนาดพื้นที่ถือครองน้อย ต้องการขยายพื้นที่ทำกินเพื่อเพิ่มผลผลิตและเพิ่มรายได้ให้เพียงพอต่อการยังชีพ และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อติสร เหมทานนท์ (2547:143) ที่พบว่าพื้นที่ป่าถูกรายล้อมด้วยชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยและทำกินมาตั้งแต่อดีต ซึ่งในปัจจุบันมีการขยายตัวของชุมชนและมีการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนประชากร อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นพพร อังสุโชติ (2551) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาแนวทางการบรรเทาปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า พบว่า สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าในเขตตำบลวังด้ง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี มีสาเหตุมาจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ ปัจจัยผลักดันที่ทำให้ช้างป่าออกจากป่ามาอาศัยอยู่รอบชายป่า ใกล้กับพื้นที่การเกษตร คือ การที่มนุษย์เข้าไปทำกิจกรรมในพื้นที่ป่า การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของรัฐ การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน โครงสร้างทางสังคม และวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

อีกทั้งประกอบกับกระบวนการผลิตในเชิงเศรษฐกิจเสรีนิยม ที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับความเจริญเติบโตของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ โดยเริ่มจากการผลิตเพื่อมีไว้กินใช้ในครัวเรือน หากมีสินค้าเกษตรหรือของป่านั้นเหลือก็จะนำไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่น ความเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นเมื่อยุคของภาครัฐในการสร้างความเจริญด้านสาธารณูปโภคเข้ามาสู่ชุมชนพวา และเมื่อแนวคิด

ทุนนิยมผนวกกับอุดมการณ์แบบวัตถุนิยมมีอิทธิพลก้าวเข้าสู่ชุมชน โดยผ่านสื่อสารมวลชนทำให้ระบบทุนนิยมผสมรวมกันกับอุดมการณ์แบบวัตถุนิยมแพร่หลายในหมู่ประชาชนในชุมชนพวา ทำให้วัฒนธรรมการผลิตแต่เดิมของชุมชนพวาถูกกลืนกินจนสูญหายไปในที่สุดท้ายเป็นรูปแบบทางเศรษฐกิจในมิติของการผลิตเพื่อขายเป็นหลัก กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านจำนวนประชากรพวาที่เพิ่มมากขึ้นเกินกว่าร้อยละ 50 ระบบการดำเนินชีวิตที่ใช้กระแสบริโภคนิยมตามระบบทุนนิยมดังกล่าว ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบโดยรวมต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านพวาและช่างป่าที่อยู่อาศัยในบริเวณดังกล่าวด้วย จากการศึกษาครั้งนี้มีข้อค้นพบที่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างคนกับช่างป่า ที่สำคัญ 2 สาเหตุหลัก อันได้แก่การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในชุมชนพวา และสาเหตุด้านการดำเนินชีวิตของชาวบ้านชุมชนพวา ที่มีการนำแนวคิดระบบทุนนิยมมาใช้ในการผลิตพืชผลทางการเกษตรเพื่อการขายเป็นหลัก งานวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นพพร อังศุโชติ (2551) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการบรรเทาปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช่างป่า : กรณีศึกษา ตำบลวังดั่ง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ที่พบว่าปัจจัยด้านการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของรัฐ อาทิ การสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ การตัดถนนลาดยางเพื่อเชื่อมเส้นทางคมนาคมระหว่างเขื่อนศรีนครินทร์กับเส้นทางหลวงแผ่นดิน ทำให้ป่าสลักพระถูกแบ่งแยกออกเป็นส่วนๆ เขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระถูกล้อมด้วยชุมชน เส้นทางหากินของสัตว์ป่าไปยังแหล่งน้ำที่แม่น้ำแควใหญ่ และเชื่อมต่อไปยังผืนป่าอื่นๆ ถูกขวางกั้นด้วยถนนและแหล่งชุมชน การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร และการขยายพื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกรในชุมชนโดยรอบ ได้บุกรุกผืนป่าซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของช่างป่า และในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพาะปลูกไปจากอดีตมาก โดยเกษตรกรได้รุกเข้าไปทำการเกษตรในบริเวณชายป่ามากขึ้น ทำให้ระยะห่างระหว่างชายป่ากับพื้นที่เพาะปลูกสั้นลง ช่างป่าสามารถเข้ามาหากินพืชผลทางการเกษตรได้ง่าย และรูปแบบการเพาะปลูกในปัจจุบันเป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยว คือ ปลูกพืชชนิดเดียวในพื้นที่เพาะปลูก และมุ่งเน้นพืชเศรษฐกิจ ช่างป่าจึงมักเข้ามาหากินในพื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกร เพราะพื้นที่เกษตรกรรมกลายเป็นแหล่งอาหารที่สมบูรณ์ พืชเกษตรเป็นอาหารที่มีรสชาติดี และพื้นที่เกษตรกรรมยังมีแหล่งน้ำหรือใกล้แหล่งน้ำ ซึ่งเกษตรกรมักขุดสระน้ำไว้ใช้เพื่อการเกษตรของตนเอง ส่งผลให้พื้นที่บริเวณรอบชายป่าธรรมชาติกลายเป็นแหล่งอาหารและแหล่งน้ำที่สมบูรณ์ สภาพแวดล้อมเช่นนี้จึงเหมาะสมกับการเป็นที่อยู่อาศัยของช่างป่า เพราะช่างป่าเป็นสัตว์ที่มีสัญชาตญาณที่สามารถรับรู้ว่าจะที่อยู่อาศัยของตนนั้นต้องไม่ไกลจากแหล่งอาหารแหล่งน้ำเพื่อประหยัดพลังงานในการเดินทางหากิน สาเหตุนี้ช่างป่าจึงอพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่บริเวณรอบชายป่าใกล้กับพื้นที่ทางการเกษตรของชาวบ้าน

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช่างป่า ปัจจุบันเป็นปัญหาระดับชาติ ซึ่งทำให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิต และทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นๆ เป็นจำนวนมาก ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช่างป่าในพื้นที่ตำบลพวา อำเภอ

แก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี ไม่อาจที่หน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่ง ประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่จะสามารถแก้ปัญหานี้ได้โดยลำพัง ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะที่เป็นลักษณะในเชิงนโยบายที่สำคัญ ดังนี้

5.3.1.1 ภาครัฐควรร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ในการช่วยกันระงับ ยับยั้งการบุกรุกทำลายป่า โดยบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียม ยุติธรรม

5.3.1.2 ภาครัฐควรทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่เรื่องจิตสำนึกการอนุรักษ์ และการปลูกป่าทดแทน เพื่อเป็นการฟื้นฟูคืนสภาพป่าให้อุดมสมบูรณ์ดังเดิม

5.3.1.3 การก่อสร้าง หรือขยายกิจการสาธารณูปโภคที่มีขนาดใหญ่ในพื้นที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการศึกษาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างรอบคอบ

5.3.1.4 ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความเหมาะสมของจำนวนช้างป่า อย่างถูกต้องครบถ้วน อีกทั้งการหาแหล่งที่อยู่อาศัยใหม่ให้กับช้างป่าในกรณีพบว่าพื้นที่นั้น มีจำนวนช้างป่าเพิ่มมากขึ้นที่ไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เดิม

5.3.1.5 ภาครัฐควรมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการคุ้มครองช้างป่า ให้ความสอดคล้องกับบริบททางสังคมปัจจุบัน

5.3.1.6 กำหนดพื้นที่กันชนระหว่าง ผืนป่าธรรมชาติกับพื้นที่เกษตรกรรมโดยการกำหนดพื้นที่จัดสรรที่ดินให้แก่ประชาชนให้มีความแน่นอนและชัดเจน การกำหนดพื้นที่กันชนระหว่างป่าธรรมชาติกับพื้นที่เกษตรกรรม สามารถเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยไม่ให้ช้างป่าเข้าไปทำลายพืชผลทางการเกษตรได้

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรศึกษาวิจัยรูปแบบการใช้ประโยชน์จากที่ดินของประชาชนในพื้นที่ เพื่อป้องกันการบุกรุกทำลายป่าอันเป็นสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า

5.3.2.2 ควรศึกษาวิจัยปัจจัยเปรียบเทียบความแตกต่างของพื้นที่ที่เหมาะสมกับการเป็นที่อยู่อาศัยของช้างป่ากับพื้นที่ที่พบช้างป่าในปัจจุบัน